

Zalai Közlöny 1896.06.20. 1-2. oldal, alsó cikk

Tárca

Zalavármegye bandériuma 1790-ben.

Írta: HALIS ISTVÁN.

– A „Zalai Közlöny” eredeti tárcája. –

„A zalavármegyei korona őrző vitéz seregnél szebbet képzelni sem lehet!” ilyen kiáltott fel a „Magyar Szent Korona Históriaja” című könyvében tudós Decsy Sámuel uram.

Most, hogy a koronát kísérő ezerévi díszbandérium zalamegyei tagjainak névsorát közölte a „Zalai Közlöny” múlt heti száma, aktuálisnak találok a száz év előtti zalamegyei bandérium tagjairól megemlékezni, s egyúttal egyet-mást elmondani Zalavármegyének és a bandériumnak címeréről.

Zalamegye régi címere kettős kereszt volt. Valószínűleg azért vette a keresztet címerül, mert a régebbi korban is Zalamegye volt Magyarországnak legkatolikusabb vármegyéje, miként jelenleg is a népszámlálás adatai szerint a legkatholikusabb megye.

Pray „De Sigillis” című munkájában írja, hogy megyei címerül kettős kereszt volt („Sigillum Servientium De Sala” körírással ellátva,) a Zalamegye nemessége által 1232-ik esztendőben hozott ítélet pecsétjén.

Az 1550(?) évi 62. törvénycikkely folytán a vármegyék címerének megállapítását azontúl a királynál kellett kérni, s ennek alapján csináltatta Zalavármegye 1509-ben mostani címerét, mely áll: ezüst szalag (a Zala folyó) által két részre osztott vörös mezejű pajzsból, a fehér szalagban (a címertan szabályai szerint) jobbról balfelé irányuló arany nyílvevesszővel, – és a címerpajzs tetején a háromliomos fedeletlen arany koronával.

Zalavármegye jelenleg kék színű címer pajzsot használ a vörös helyett, és a korona nem a címer pajzs tetején, hanem a pajzs felső mezejében van. (Somogyvármegye címeres pecsétje néhány esztendővel régibb: 1498-ból származik.)

A nagy emberbarát II József császár, – kit a magyar történetírók nem fogadnak el magyar királynak, mert nem koronáztatta meg magát, s kit emiatt kortársai kalapos királynak hívtak, – eltörülte a megyei címereket, illetőleg eltiltotta a vármegyéknek a címeres pecsétek használatát. (Az igazat megvallva a legtöbb vármegye nem igen hederített a császári rendeletre.)

II. Józsefnek 1790-ben bekövetkezett halálakor a magyar koronát Bécsből nagy diadallal hazaszállították, és az egyes vármegyék által Budára felküldött dísz-bandériumok őrizték, bizonyos időközökben egymást felváltva.

„A Korona Őrző Nemes Seregbeli Vitézek nem homályos ágyból származott, éretlen elméjű, s feslett erkölcsű ifjakból, hanem csupán nemes vérből eredett törzsökös és nemes szabadsággal élő igaz hazafiakból, s mind őseiknek ditsőségével, mind tulajdon érdemeikkel és virtusaikkal tündöklő férfiakból és

ifjakkból állott, és tsaknem mindnyájan tulajdon költségeiken őrizték szent zálogunkat, a koronát”, mondja Decsy.

Ekkor (1790. június 6-án) küldött Zalamegye olyan ragyogó bandériumot Budára, melyhez foghatók csakis Szatmármegye nemes vitézei voltak, és a királyi testőrök, (de ezek is csak akkor, ha gála vagy ünnepi ruhájukba öltöztek,) és a melynek fényességéről még az unokák is mesélgettek. A zalamegyei bandériumban még a lovak is teljesen egyformák voltak.

II József trónralépésekor Zalavármegye főjegyzője és legfényesebb tehetségű embere jápprai Spissich János letette hivatalát, de a kalapos király halála után Zalamegye országgyűlési követévé választotta Spissichet, ki már Pesten volt az ugyanakkor megnyílt országgyűlésen, mikor a zalamegyei bandérium felérkezett a korona őrzésére.

Az összes vármegyék bandériumában csakis egyetlenegy fiatal gyerek-ember volt: Spissich Jánosnak fia, Antal, egy 13 esztendő koránérett deli fiú ki nem sokára azután meghalt (Spissich Jánosnak 8 fiú és 8 leánygyermeké közül 7 fia és 7 leánya halt meg fiatal korában.)

A zalamegyei bandérium káprázatóan fényes egyenruházatában legjobban figyelemreméltó a címer, melyet a tarsolyon kivarrva viseltek.

Nyitra vármegye bandériuma is ilyen címert viselt.

Ez a címer: fekete mezőben zöld hármashalmon figyelve álló bagoly, szájában mezítelen görbe kardot tartva. – („Tudomány és vitézség őrei hazánknak.”) Az országos címerből régebben a kettős kereszt, később az Anjouk lilomos koronája, most pedig a hármashalom vétetett át Zalamegye által.

A zalamegyeiek egyenruhája igazán elragadó volt, csak a fekete csizma bántja a magyarnak keleties színérzékét annál is inkább, mert a dísz-ruházathoz a régi magyarok sohasem viseltek fekete csizmát.

Zalamegye bandériuma előtt arany csipkés kamuka inget viselő két magyar tárogatót fűjt, és a bandérium közepén hat darab muzsikus volt, különös egyenruhában és szintén lóháton. Mikor mulatságos utazás után a bandérium Budához közeledett, félórányra elébe jöttek szintén muzsikaszó mellett Pest, Bihar, Szabolcs és Tolna vármegyék bandériumai és így kísérték be Pestre, hol a zalamegyeiek kovártélya vala.

Es ezzel átadom a szót Decsy Sámuelnek:

„A Szala vagy helyesebben Zala Vármegyei nemes ör álló sereg mentéjének színe világos kék vólt szürke bárány bőrrel prémezve, aranyos gombokkal és sinórrál, hasonló színü, fekete posztó salaváris arany sinórokkal által kötött nadrágja; arany paszomántos fekete posztó kamizolja; veres ki függövel, arany vitéz kötéssel, és magas kótság tollal ékes gerényből kalpagja; arany borításos, és meg aranyozott sarkantyús fekete tsizmája. Karmazsin színü szíjjakon függő széles rezes kardjok, fekete posztó tarsoljok, mellynek kerülete arany paszomántal vólt kúrnüül véve, középére pedig egy mezítelen görbe kardot szájában tartó bagoly, ‘s alatta, az Országnak három nevezetes hegyei ki varva. A’ fő tiszteteknek forma ruhaikon, sinor helyett arany paszomant, és arany bojtok vóltanak, vállaikon pe-

dig párdutz bőr függött. Világos pej szőrű paripáikat réz tsattos, fényes fekete bőrből készített szerszám, és arany paszomántos, fetske fark formára vágatott fekete tsótár ékésítette, mellynek két alsó szögeletében két nagy betűvel Zala Vármegyének neve vólt ki fejezve. Zászlójuk az utolsó, t. i. az 1741. esztendőbeli nemesi fel álláskor készített a 'test örző század' számára. Fejér damastból vagyon ez, mellynek kerületén és két végéin gazdag arany bojtok függönek. Egyik oldalára a' Bóldogságos szűznek képe vagyon le festve, illyetén fen irással: Patrona Regni Hungariae, az az, Magyar Országnek pártfogója a' képen alól, Hazánk tzimere. Másik oldalán jobb kéz felől Zala Vármegyének tzimere, az az, egy veres mező, mellyet a' Zala vize két részre oszt, a' paisnak avagy tzimernek tetejére Sz István királynak fedeletlen hármas lilomos koronája vagyon helyheztetve. Bal kéz felől a' Grófi Althán familiának, melly is ezen Vármegyének fő Ispánságát örökösen birja, tzimere festetett le.

Késői maradékaink tudtotokra adom, kik lettenek legyen ezen deli nemes ör álló seregnek felsőbb 's alsóbb rendü tagjai.

Fő Kórmanyozója vólt.

Galanthai Gróf Fekete János Ts. K. Kamarás, és General Major.

Fő Strazsa Mesterje.

Tólnai Gróf Festetits János.

Tábori Káplána.

Rosty János Hahoti Apatur és Keszthelyi Plebánus.

Kapitányjai.

Bezerédi Bezeredy Ignátz, udvari Tanátsos, és F. Septemviralis Tábla Biró. Gyömörei Gyömörey György, több N. Vármegy. Tab. Birája. Kiss Ignátz N. Zala Vármegy. T. Birája.

Fő Hadnagyjai.

Kiss János N. Zala V. Tabl. Birája. Palényi Inkey Menyhárt. Nedetzei Nédetzky János N. Zala V. T. Birája. Farkas-Pátyi Farkas Lajos N. Zala V. All-Sz. Birája. Skublits Imre. Szalabéri Horváth Imre G. Eszterhazy Imre Huszár Regementjének All-Hadnagyja.

Tábori Számtartója.

Domjanszeghi Domján József N. Zala Vármegyének vólt All-Sz. Birája.

Kvártély mestere.

Deák Péter Zala Vármegyei Itilő Széknek vólt Actuarius.

Örálló Vitézei All-Hadnagyi rangal.

Jáprai Spissich Antal 13 esztendős növendék vitéz.

Augustits István V. Esk.

Bezeredy István.

Botsárdy Gábor.

Csakány József V. Esküt.

Dely Bóldizsár V. Esk.

Diskay József.

Domján József All Sz. Biró.

Domokos Gábor.
Farkas Mihály V. Esküt.
Fater Pál V. Esküt.
Fekete János.
Gerets József.
Györfy László.
Horváth Antal V. Hadn.
Horváth József (sz. Gróti)
Horváth József (Kopányi)
Kerkápoly József.
Kutassy József.
Lelovitz Ignácz.
Marton György.
Répáss Ferentz All-sz. Biró.
Rozsos Ferentz.
Salamon Ignácz.
Sydy László.
Szabó Mihály.
Szigety Ignácz.
Takáts Dániel, V. Esk.
Thassy János V. Esk.
Thassy Mihály V. Esk.
Türy József.
Varga József. V. Esk.

Melley nagy öröm és vigasság között utazott légyen ez a' nemes ifjúság honnyai királyainknak ditső hajléka felé tsak ebből is ki tettzik, hogy a' sereg előtt két alföldi magyar lovaglott 's fujta tárogató sipját, a'' kik arany tsipkés fekete kamuka ingekbe, arany paszomántos világos kék nadrágba, és arany paszomántos fekete tsákó süvegekbe vóltanak fel öltöztetve. A' seregnek közepén lovaglottak hat músikusok flautákkal fagótokkal és trombitákkal. Ezeknek öltözetjek állott világos kék nadrágból, 's muszka dolmánból, tollakkal környül rakott kettös tsákós süvegből arany paszomántra, sarkantyús piros tzismából, és rezes kardból.”